

REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL POLITICII EUROPENE DE VECINĂTATE

Aurelian LAVRIC

Catedra Relații Internaționale, FRIȘPA

The European integration of Republic of Moldova is the main purpose of the present governmental alliance from Chisinau. Since 2009 the process has become real and effective. The author presents the most of the aspects of the past cooperation – the Partnership and Cooperation Agreement (PCA) with the EU, was signed by the RM in 1994 and come into force in 1998; the UE – Moldova Action Plan within the **European Neighborhood Policy** (February 2005, renewed in 2008) – as well as the nowadays negotiations on the Association Agreement, including an Comprehensive Free Trade Agreement, a Visa liberalization gradual regime (according to a Action Plan on visa liberalization with Republic of Moldova); the cooperation within the Eastern Partnership program; the support through the European Neighborhood Partnership Instrument (ENPI) of the transborder cooperation, regional development; the dialog within the South-Eastern European Cooperation Process (SEECF); the cooperation within the Tempus program, which is implemented in the context of the Eastern Partnership. The conclusion of the article is that Republic of Moldova improved his indexes, a fact which can help it in order to become a member of the European Union.

De la inițierea de către autoritățile Republicii Moldova a primelor demersuri în vederea integrării europene, eforturile acestora au fost apreciate de către statele Uniunii Europene, care așteptau totuși pași consecvenți. Acești pași s-au văzut mai cu seamă de la venirea la guvernare a Alianței pentru Integrare Europeană (AIE) în 2009, când s-a trecut efectiv de la declarații la fapte, respectiv la inițierea reformelor pe care adoptarea parcursului european le presupune. Totuși, „ideea integrării europene” și-a croit drum în mediul politic moldovenesc mai dinainte: „Situția a început să se schimbe după alegerile parlamentare din 1998 și, chiar dacă la nivel de acțiuni n-am mers prea departe, cel puțin la nivel de idee „calea europeană” a ocupat un loc de frunte” [1].

Aceste prime eforturi ale AIE nu au scăpat neobservate, iar numărul statelor membre ale UE care au decis să sprijine concret Republica Moldova pe acest drum a crescut exponențial. Toate aceste țări, democrații vechi sau mai noi, au în comun adeziunea la un proiect geopolitic – proiectul european – capabil să ofere soluții la numeroasele probleme cu care se confruntă continentul nostru. Republica Moldova s-a arătat hotărâtă să îmbrățișeze acest proiect geopolitic.

Conducerea Republicii Moldova întreține relații sistematice cu structurile UE și ale statelor membre. În cadrul acestui dialog în prezent sunt abordate progresele și insuccesele Guvernului de la Chișinău în implementarea **Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize** pentru cetățenii moldoveni, pregătirile pentru lansarea negocierilor moldo-comunitare privind crearea **Zonei de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător**. De asemenea, se efectuează schimburi de opinii asupra obiectivelor propuse de **Parteneriatul Estic**, program din care Moldova face parte [2]. Un subiect aparte al discuțiilor îl constituie **problematica conflictului din zona nistreană a Republicii Moldova**, fiind discutate perspectivele reluării negocierilor oficiale în formatul 5+2.

Raporturile Uniunii Europene cu Republica Moldova au loc în cadrul implementării mai multor documente semnate. În acest context, o importanță majoră au avut **Acordurile de Parteneriat și Cooperare (APC)/ Partnership and Cooperation Agreements (PCAs)**, pe care UE a început să le semneze începând din 1994. Cu excepția Republicii Belarus, acordurile au fost ratificate de toate statele și au intrat în vigoare. APC reflectă interesul occidental pentru dezvoltarea unui cadru de cooperare economic și politic pe baze democratice. APC înglobează 3 direcții majore de acțiune:

- 1) dialogul politic regulat;
- 2) îmbunătățirea relațiilor economice;
- 3) intensificarea cooperării culturale.

APC dintre UE și Moldova a fost semnat la 28 noiembrie 1994 și a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Concepția politicii externe a Republicii Moldova, elaborată în 1995, interpretează APC-ul ca fiind un prim pas pe calea integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

În 2004 Comisia Europeană a lansat **Politica Europeană de Vecinătate (PEV) – European Neighbourhood Policy (ENP)**. PEV a reprezentat o schimbare de comportament al Uniunii Europene față de țările vecine.

Obiectivele acestei politici declarate în 2004 au fost de a stabili la hotarul UE „o centură de țări prietenoase”, la care, împreună cu vecinii din Europa de Est – Ucraina, Belarus și Moldova, deja incluși, s-a mai adăugat un grup mare de țări din Africa de Nord – țările din sudul Mediteranei.

PEV vizează proiecte în domeniul mediului, energiei, transportului, privind asistența financiară ș.a. Obiectivul acesteia este de a pune accentul pe promovarea stabilității, securității și dezvoltării economice. Trebuie menționat că PEV:

- 1) nu este o politică de extindere;
- 2) răspunde nevoilor țării respective (principiul diferențierii);
- 3) se realizează prin parteneriat bilateral și responsabilități comune.

Scopul final al PEV este crearea în viitorul apropiat a unei zone de liber schimb și a integrării economice cu UE („a stake in the UE market”), însă fără perspectiva integrării politice (aderarea la UE nu este încă luată în calcul; a aparține Europei ≠ a se asocia Europei). Prin PEV abordarea UE față de vecinătatea sa de Est pendulează între cele două capete ale spectrului asociere – acces, fiind actualmente mai aproape de o strategie bazată pe asociere („relația privilegiată, specială”, Art.8 din Tratatul de la Lisabona).

Dimensiunea economică a PEV vizează:

- 1) comerț și acces pe piața internă a UE;
- 2) energie, transport și rețele de comunicare;
- 3) dezvoltare socioeconomică.

„O integrare economică profundă între statele vecine și UE este esențială pentru succesul și credibilitatea PEV”, se menționa într-un raport al Comisiei Europene din 2004, când a fost adoptată de către Comisia Europeană o strategie în acest sens: „**European Neighbourhood Policy Strategy Paper**”. Aceasta prevedea:

- 1) implementarea de reforme care vor contribui la dezvoltarea economică și socială a partenerilor, la reducerea disparităților regionale;
- 2) convergența legislației economice, pentru a susține în timp posibilitatea participării la piața comună;
- 3) o continuă diminuare a barierelor comerciale după regulile OMC;
- 4) îmbunătățirea climatului investițional;
- 5) creșterea cooperării regionale la nivel de afaceri, comerț, infrastructură.

În relația economică UE – Moldova pot fi identificate axele majore ale PEV:

- 1) posibilitatea participării pe piață internă a UE;
- 2) liberalizarea pieței interne;
- 3) îmbunătățirea mediului de afaceri și reformarea agendei sociale;
- 4) investiții străine directe (ISD);
- 5) cooperarea regională transfrontalieră;
- 6) dezvoltarea rețelelor de energie și infrastructură de transport.

O importanță majoră revine îmbunătățirii mediului de afaceri și reformării agendei sociale. PEV sprijină eforturile statelor partenere pentru lansarea unui climat de afaceri și investițional propice dezvoltării economice. Drept consecință, rapoartele Băncii Mondiale „A face afaceri cu...” („Doing business with...”) demonstrează un progres semnificativ în ceea ce privește condițiile de operare a unei afaceri în regiunea PEV.

Cu toate acestea, mai este nevoie în continuare de o îmbunătățire a legislației privind mediul de afaceri, de combatere a corupției, de stimulare a inițiativelor private, a cercetării și dezvoltării, de oferire de finanțare pentru IMM-uri, motoarele creșterii economice. Este importantă crearea unei mentalități privind inițiativa întreprinderii economice într-o societate post-sovietică, precum este cea moldovenească, în care timp de 48 de ani de ocupație sovietică s-a anihilat orice asemenea inițiativă, formându-se o mentalitate de dependență a populației de pomana sau mila de la stat, în condițiile lipsei proprietății private.

În februarie 2005 Republica Moldova a semnat cu Uniunea Europeană **Planul de Acțiune UE – Moldova din cadrul PEV (Action Plan)**, document reînnoit în 2008. Acesta prevedea:

- Domeniul Prioritar 1: Susținere în dezvoltarea democratică și în buna guvernare;
- Domeniul Prioritar 2: Susținere în reforma sistemului judiciar și crearea capacității administrative;
- Domeniul Prioritar 3: Susținere în reducerea nivelului sărăciei și în creșterea nivelului economic.

UE a acordat o asistență consistentă țărilor cu care a cooperat și cooperează în cadrul PEV. Moldova a primit € 20 milioane în 2003-2004, € 42 milioane în 2005-2006, € 254 milioane în 2007-2010 și sunt

prevăzute € 273 milioane pentru 2011-2013. Această asistență este oferită în primul rând prin **Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat/European Neighbourhood Partnership Instrument (ENPI)**:

INSTRUMENTUL EUROPEAN DE VECINĂTATE ȘI PARTENERIAT 2011-2013	
Țara	În total în mln. €, 2011-2013
Algeria	172
Armenia	157,3
Azerbaidjan	122,5
Egipt	449,3
Georgia	180,3
Israel	6
Iordania	223
Liban	150
Libia	60
Moldova	273,1
Maroc	580,5
Siria	129
Tunisia	240
Ucraina	470,1

Astfel, în perioada 2011-2013 Moldova va beneficia de:

2011: € 70 milioane;

2012: € 90 milioane;

2013: peste € 110 milioane.

Pentru sprijinirea reformelor pe care le-a demarat Republica Moldova, inclusiv cele ce vizează organele de drept, Comisia Europeană a decis să acorde € 50 mln. numai pentru susținerea reformelor în domeniul justiției și afacerilor interne, dintre care € 10 mln. vor fi alocate până la finele anului 2011 [3].

Moldova este al doilea beneficiar ca pondere după Palestina.

Actualmente, PEV cuprinde două dimensiuni multilaterale:

1) Parteneriatul Estic (mai 2009);

2) Uniunea pentru Mediterană (iulie 2007).

Uniunea Europeană a inclus în programul „**Parteneriatul Estic**” („**Eastern Partnership**”) șase state ex-sovietice – Belarus, Ucraina, Moldova, Armenia, Georgia și Azerbaidjan, aceste țări bucurându-se de o deosebită atenție și sprijin. „Comisia Europeană [CE] a anunțat că politica „Parteneriatului de Est” nu este un preluu pentru o următoare extindere, dar urmărește scopul de a semna „acorduri de asociere” cu Belarus, Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia și Azerbaidjan în următorii ani. Acestea sunt menite să atragă cele șase țări mai aproape de UE prin intermediul comerțului liber și vize gratuite, precum și întâlniri regulate la nivel de ministere de externe. Totodată, reprezentanții CE subliniază că aceste acorduri ar trebui să tempereze Rusia în ambițiile sale din est” – transmitea agenția Unimedia într-o știre din 9 decembrie 2008, cu referire la „Euroobserver” [4]. „La etapa actuală, nu suntem în poziția de a oferi perspective de aderare”, – a declarat președintele Comisiei, Jose Manuel Barroso. „Noi putem să mergem doar pe un drum mai lung, până la statutul de asociere. Consider că o relație de asociere contează mult. Aceste relații de asociere sunt maxim ce putem face fără a da startul unui proces de aderare la UE”, – a mai menționat Barroso, citat în aceeași știre.

Opiniile privind eficiența Parteneriatului Estic sunt diferite. „Cea mai mare problemă pentru „Parteneriatului Estic” este ca acest program să nu rămână doar pe hârtie. Atât Bruxellesul, cât și Washingtonul, nu reușesc să soluționeze simultan câteva probleme majore de politică externă. Al doilea summit al Parteneriatului Estic, care trebuia să aibă loc în mai [2011 – n. A.L.], a fost amânat până-n toamnă. Cel mai probabil, ca

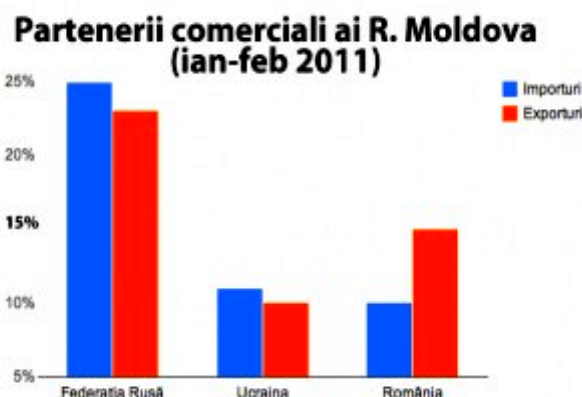
motiv a fost lipsa de interes în organizarea unei reuniuni a liderilor europeni. Aceștia nu doresc să participe la summit-ul Parteneriatului de Est, din cauza crizei financiare, dar și din cauza evoluțiilor din Africa de Nord”, – scria Thomas de Waal într-un articol în „The National Interest”, citat de portalul de știri Unimedia pe 13 aprilie 2011 [5]. Potrivit autorului, „dacă catalizatorul pentru crearea Parteneriatului Estic a fost războiul din Georgia din august 2008, atunci „primăvara arabă” [din 2011, n. A.L.] a suflat o nouă viață într-un nou proiect de parteneriat, de data aceasta sudic, numit Uniunea Mediterană”. Thomas de Waal opinează că „această atitudine este una ineficientă. Țările din Africa de Nord au nevoie de UE, dar au nevoie și vecinii din Est. O mare parte a populației din aceste țări este în favoarea apropierii de Europa, într-o măsură mai mare decât guvernele lor. În aceste țări există încă sărăcie, iar în patru dintre ele mocnesc conflicte „înghețate”. Iar Bruxellesul poate oferi mai multe pentru a le rezolva decât Washingtonul”. Editorialistul de la „The National Interest” notează că „primele au fost încurajate Republica Moldova, Ucraina și Georgia, prin posibilitatea obținerii unui regim liberalizat de vize. Aceasta este o felie gustoasă a turtei, deoarece în primul rând va beneficia populația țării. Analizând mai profund situația, descoperim surprinzător că liderul în negocierile cu Bruxellesul este Republica Moldova, care a lăsat în urmă Ucraina, Georgia și Armenia. Cea mai săracă țară din „Parteneriatul Estic”, Republica Moldova, are în prezent cel mai pro-european guvern. Prim-ministrul Vlad Filat este în prezent favoritul Bruxellesului, chiar dacă cuvintele sale încă nu sunt acoperite de multe acțiuni. „Parteneriatul Estic” are nevoie de o poveste de succes. Anul acesta se așteaptă multe vizite ale oficialilor europeni. Aceștia chiar pot face aluzii utilizând încă mult timp înainte noțiunea de „posibilă aderare la UE”. „Se mai cere de menționat că Republica Moldova este o țară mică și, prin urmare, mai ușor de absorbit pentru UE”, – se conchide în articol.

Cadrul comercial al UE cu Moldova s-a îmbunătățit odată cu creșterea după 2000 a volumului schimburilor comerciale și cu extinderea Uniunii spre Est. **În 2007, 50,6% dintre exporturile Moldovei au fost către UE.** UE a oferit Republicii Moldova mai multe preferințe comerciale unilaterale, un sistem generalizat de preferințe (SGP) până în ianuarie 2006 și un sistem extins (SGP+) după această dată. Aceasta a permis exportul liber de taxe vamale a aproximativ 22% dintre produsele agricole ale Republicii Moldova și a 55% dintre produsele sale neagricole. La 21 ianuarie 2008, UE a oficializat acordarea de Preferințe Comerciale Autonome Republicii Moldova – aproape 90% din exporturile moldovene au acces liber pe piața UE.

Balanța comercială a Republicii Moldova

Exporturi 2010	Importuri 2010
UE 51,9%	UE 43,4%
Rusia 22,3%	Ucraina 14%
Ucraina 6,3%	Rusia 11,4%
Belarus 6,3%	China 7,5%
Turcia 2,6%	Turcia 5,3%

În ianuarie-februarie 2011, principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova rămâneau totuși Federația Rusă (22,6% din total exporturi și 24,6% – din total importuri), Ucraina (10,5% și 11%) și abia pe locul al treilea România (14,9% și 9,9%), arată datele Biroului Național de Statistică [6]. Cel mai mult, Moldova exportă mărfuri de manufactură și produse alimentare și importă combustibili și mașini, echipamente pentru transport. În primele două luni ale anului, exporturile au totalizat \$ 295,7 mln. – volum superior celui realizat în perioada corespunzătoare din anul 2010, cu 56,3%. În aceeași perioadă, importurile au totalizat \$ 641,7 mln., sau în creștere cu 42,4% față de perioada respectivă a anului trecut. Astfel, deficitul balanței comerciale s-a ridicat la \$ 346 mln. **Destinația exporturilor este prioritară în țările UE**, acestea fiind și originea principală a bunurilor importate în Republica Moldova. Cu țările UE, balanța comercială în primele două luni ale anului 2011 s-a încheiat cu un deficit de \$ 93,1 mln., iar cu țările CSI – de \$ 156,1 mln. Republica Moldova importă mai mult decât exportă, în special din Federația Rusă, Ucraina și China. În perioada ianuarie-februarie 2011 cele mai mari creșteri de exporturi, față de aceeași perioadă a anului 2010, s-au înregistrat către Panama (de 13,2 ori), Uzbekistan (de 9,8 ori) și India (de 7 ori). Cele mai semnificative creșteri de importuri, față de ianuarie-februarie 2011, s-au înregistrat din Uzbekistan (de 5,5 ori), Kazahstan (de 3,2 ori) și Elveția (de 3,2 ori).

Sursa: UNIMEDIA

La 21 decembrie 2009 a avut loc reuniunea Consiliului de Cooperare Uniunea Europeană – Republica Moldova, în urma căreia s-a decis începerea negocierilor privind un **Acord de Asociere (AA) – Association Agreement**. „Am obținut ce ne-am dorit – să existe un început, la fel ca și în cazul Serbiei. Obținerea regimului liberalizat de vize depinde de cum vom gestiona procesele de la Chișinău”, – a declarat prim-ministrul Republicii Moldova, Vlad Filat, după reuniune. „Consiliul de Cooperare nu s-a rezumat doar la un exercițiu de evaluare. A fost un exercițiu în baza căruia deschidem relațiile dintre UE și Moldova, relații de aprofundare și extindere. Denumirea viitorului cadru contractual dintre RM – UE va fi „Acord de Asociere”. Lansarea negocierilor va avea loc pe 12 ianuarie [2010 – n. A.L.] la Chișinău și, practic, din acest moment se începe misiunea experților de elaborare a foilor de parcurs”, – a mai spus Filat [7]. De cealaltă parte, președintele Uniunii Europene, Herman van Rompuy, a menționat că instituțiile UE sunt optimiste în privința Republicii Moldova. „Consiliul a apreciat ca pozitiv întregul proces politic din Moldova. A fost primul Consiliu de Cooperare cu noul guvern, iar echipa dlui Filat este angajată pe calea proceselor democratice, fapt apreciat de UE”, – a mai precizat van Rompuy. Totodată, el a ținut să sublinieze unele idei, fiind citat pe larg în aceeași știre:

„1. În primul rând, sunt încântat să anunț că UE și Moldova se vor angaja într-un acord de asociere. Acest acord va înlocui parteneriatul de cooperare din '98. Acordul nou va fi ambițios și va contribui la integrarea economică și politică a Republicii Moldova în UE.

2. Uniunea Europeană și Moldova urmăresc continuarea proceselor de promovare a drepturilor omului, dialogul în ce privește chestiunea vizelor și liberul schimb. Moldova acordă o atenție sporită drepturilor omului. Deci, vești bune pentru toată lumea.

3. Am avut discuții interesante în privința Parteneriatul Estic. Moldova sprijină ferm Parteneriatul Estic. Avem valori comune, deci este firesc să aprofundăm relațiile noastre.

4. În privința chestiunii transnistrene, vă pot spune că vom acționa în comun cu partenerii din formatul 5+2. Știm angajamentul Republicii Moldova pentru a ajunge la un consens și apreciem acest lucru”.

În ce privește ajutorul financiar, oficialii europeni prezenți la aceeași conferință de presă au precizat că sunt angajați într-un dialog permanent cu Republica Moldova. „Mobilizăm resurse europene, în primul rând un pachet de asistență macrofinanciară. Fondurile parțiale din acest program vor ajunge în Moldova în prima jumătate a lui 2010. Acesta va fi legat de programul FMI și va depinde de condițiile pe care Republica Moldova va reuși să le îndeplinească. Pregătim de asemenea și asistența noastră tradițională pentru 2011-2013. Fondurile financiare vor fi direcționate pentru apropierea UE – Moldova din punct de vedere politic și economic”, – au mai precizat oficialii UE. Referindu-se la ridicarea vizelor pentru cetățenii moldoveni, reprezentanții Consiliului de Cooperare UE – RM au precizat că dialogul în privința acestei chestiuni va începe în debutul anului 2010.

Pe 12 ianuarie 2010 UE și RM au inițiat la Chișinău negocierile privind **Acordul de Asociere (AA)/Association Agreement**. AA conține trei componente: acordul politic, de liber schimb și regimul liberalizat de vize. Astfel, AA are în prim-plan crearea unui **Acord de Liber Schimb Profund și Comprehensiv (ALSPC) – Comprehensive Free Trade Agreement** între Moldova și UE, precum și oferirea unui **Regim de vize libe-**

realizat gradual – Visa liberalization. Negocierile privind AA vizează în primul rând domeniile: politic, economic (piață liberă), reformele în justiție.

Un Acord de Liber Schimb Profund și Comprehensiv (ALSPC) merge mai departe de eliminarea progresivă a barierelor tarifare și netarifare; acesta nu e destinat doar scopurilor comerciale, ci, de asemenea, oferă acces pe piață și serviciilor, investițiilor, achizițiilor publice și multor alte sectoare, ducând, astfel, la o aliniere a legislației țărilor partenere PEV la acquis-ul UE. Efecte ale acestuia, conform unor estimări din 2010 ale unor experți din Republica Moldova, vor fi:

- 1) eliminarea în timp a barierelor administrative;
- 2) reducerea riscurilor și incertitudinilor;
- 3) reducerea barierelor tehnice (netarifare) în calea comerțului (BTC);

4) ar putea complementa eforturile politice de (re)integrare a zonei estice a Republicii Moldova, necontrolate de Chișinău.

5) în final, va conduce la implementarea acquis-ului comunitar (reforme instituționale, înlăturarea intereselor de grup).

În opinia cercetătorilor Centrului de Cercetare Socială și Economică din Polonia, pe termen lung, câștigurile estimate în urma unei integrări profunde cu economia UE și armonizării instituționale pot ajunge până la 8-10% din PIB:

- ✓ Armenia – 1,14% pe an;
- ✓ Azerbaidjan – 2,34%;
- ✓ Belarus – 4,71%;
- ✓ Georgia – 1,19%;
- ✓ Moldova – 1,5%;
- ✓ Ucraina – 1,62%.

Această rată de creștere anuală ar aduce un câștig total ce s-ar putea dovedi a fi în timp foarte mare.

Costurile implicate de crearea unui ALSPC sunt semnificative. Costurile de armonizare în Armenia se vor ridica la \$ 2,3 mlrd., în Azerbaidjan – la \$ 6,4 mlrd., în Belarus – la \$ 11,8 mlrd., în Georgia – la \$ 2,7 mlrd., în Republica Moldova – la \$ 1,1 mlrd. și în Ucraina – la \$ 32,3 mlrd. Aceste costuri reprezintă aproximativ 30-36% din PIB-ul acestor țări în 2006, un procent foarte important care, în opinia unor experți, ar putea să nu fie suportat în viitorul apropiat.

La 30 septembrie 2010 a fost semnat Protocolul adițional la *Acordul de Parteneriat și Cooperare*, care oferă Moldovei posibilitatea să participe în șapte programe destinate țărilor candidate la aderare: proiecte în domeniul vamal, energie, sănătate, transporturi, inovații, comunicare și competitivitate.

Până în prezent s-au desfășurat șapte runde de negocieri moldo-comunitare pe marginea AA. Discuțiile au loc în patru grupuri de lucru. Sunt abordate subiecte ce se referă la politica externă, securitate, justiție și la cooperarea economică. În cadrul unei conferințe de presă privind rezultatele ședinței din 13-14 octombrie 2010, după a patra rundă, desfășurată la Chișinău, Iurie Leancă, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, a menționat că la capitolul „cooperare economică” au fost închise deja 18 din 22 capitole asupra cărora s-a negociat. La rândul său, Gunnar Weigand, șeful delegației UE, directorul pentru Europa de Est, Caucazul de Sud și Asia Centrală, a menționat că rămân o serie de prevederi care trebuie negociate și ajustate în cadrul următoarelor runde de negocieri, accentuând atenția deosebită pe care o necesită diferendul transnistrean, fiind o lacună la capitolul „securitate regională”. Weigand a remarcat pasul important pe care l-a făcut Republica Moldova ratificând Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma. Oficialul european a precizat că, în urma încheierii celei de-a patra runde a negocierilor, UE va emite niște recomandări-cheie pentru Republica Moldova, care vor viza și subiectul creării zonei de liber schimb. „În acest an, s-a ajuns la un progres enorm în relațiile de cooperare UE-Moldova” [8], – a mai spus Weigand, reiterând angajamentul ferm al Uniunii Europene în privința liberalizării regimului de vize.

În ajunul celei de-a V-a runde de negocieri, desfășurate la 17 ianuarie 2011, la Bruxelles, premierul Vlad Filat, citat de Unimedia la 17 decembrie 2010, declara că țara noastră își dorește să lanseze cât mai curând negocierile pe marginea Acordului de comerț liber și aprofundat și să semneze Acordul de Asociere RM – UE [9].

Pe 24 ianuarie 2011 Guvernul de la Chișinău a anunțat că a obținut **Planul de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize UE – RM (Action Plan on visa liberalisation with the Republic of Moldova)**. Planul

conține condiții tehnice în practic toate domeniile, pe care trebuie să le respecte autoritățile de la Chișinău, dar și criteriile concrete după care va fi evaluată realizarea prevederilor incluse în acest Plan de acțiuni. „Planul a fost elaborat după șase luni de la inițierea unui dialog în acest sens” [10], – a declarat Cecilia Malmstrom, Comisarul european pentru Afaceri Interne, în cadrul unei conferințe de presă, ceea ce „demonstrează angajamentul foarte clar al Republicii Moldova de a obține liberalizarea regimului de vize”. Cecilia Malmstrom a mai menționat că „obiectivele incluse în acest Plan trebuie atinse nu doar pentru obținerea liberalizării regimului de vize, ci și în interesul cetățenilor Republicii Moldova”. Totodată, Comisarul european a precizat că Planul de acțiuni înmănat Republicii Moldova include „aceleași cerințe, dar și aceleași criterii de evaluare”, pe care Uniunea Europeană le-a pus în fața altor țări europene care și-au propus liberalizarea regimului de vize. „Este vorba despre introducerea pașapoartelor biometrice, gestionarea eficientă a frontierei, dar și combaterea corupției și a crimei organizate, a spălării de bani ș.a.”, – a concretizat Comisarul european. Cecilia Malmstrom a mai spus că UE „va susține Republica Moldova în ce privește implementarea Planului de acțiuni, prin intermediul unor programe financiare care deja sunt implementate în Republica Moldova și care vor fi realizate pe viitor”. La rândul său, prim-ministrul Vlad Filat a spus că Planul de acțiuni înseamnă „pași concreți pe care trebuie să îi întreprindă Republica Moldova pentru ca cetățenii săi să aibă acces la unul dintre drepturile fundamentale ale omului – libera circulație”.

Implementarea documentului este însă destul de costisitoare. „Pentru implementarea **Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană** Republica Moldova are nevoie de € 39 mln.”, – declara la 1 martie 2011, în cadrul unei ședințe a Comisiei parlamentare pentru politică externă și integrare europeană, viceministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene Natalia Gherman [11]. „Banii urmează a fi împrumutați de la partenerii externi și vor fi utilizați pentru reformarea Ministerului Afacerilor Interne și a Serviciului Grăniceri”. Ea a precizat că această sumă este estimativă, iar în următoarele 2-3 săptămâni la Chișinău va sosi un grup de specialiști din partea Comisiei Europene și va face totalurile finale ale procesului de liberalizare a regimului de vize. Planul de acțiuni prevede două etape: prima ține de ajustarea cadrului legislativ, iar a doua – de gestionarea frontierelor, combaterea corupției și reforma justiției. Natalia Gherman a spus că, în mare parte, banii împrumutați vor fi utilizați pentru procurarea unor sisteme sofisticate la punctele de trecere a frontierei și pentru instruirea personalului. În luna iunie, Comisia Europeană urma să elaboreze primul raport de monitorizare a implementării Planului de acțiuni. Viceministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene le-a spus deputaților că pentru Comisia Europeană este important că Republica Moldova a început implementarea Planului de acțiuni, iar reformele propriu-zise pot să dureze mai mulți ani. În știre se preciza că, anterior, premierul Vlad Filat a declarat, totuși, că până în 2012 Republica Moldova ar putea obține dreptul cetățenilor săi de a călători fără vize în Uniunea Europeană.

La 11 aprilie 2011, la Chișinău a avut loc cea de-a șasea rundă de negocieri pe marginea AA. Pe agenda participanților la reuniune au figurat subiecte referitoare la domeniile de cooperare economică și sectorială, justiție, dialog politic și reforme [12]. Natalia Gherman, viceministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene, a declarat în cadrul unei conferințe de presă că 21 din cele 24 capitole din Acordul de Asociere cu UE au fost finalizate. Ea a remarcat că a fost semnat cel de-al doilea raport de progres privind negocierile pentru Acordul de Asociere. Viceministrul de Externe a comunicat că au fost închise provizoriu negocierile pe toate subiectele legate de dialogul politic și reforme, cooperarea în domeniul politicii externe și securitate. „Capitolul „justiție, libertate și securitate” este aproape de un acord provizoriu. Rămân a fi în continuare negociate domeniile mediu, impozite și transport”, – a mai spus ea [13]. La rândul său, Miroslav Lajčák, conducătorul Delegației UE la Chișinău, directorul executiv pentru Europa și Asia Centrală, Serviciul European pentru Acțiune Externă, Comisia Europeană, a apreciat progresele înregistrate de Republica Moldova, menționând că runda a șasea de negocieri a fost una semnificativă pentru Republica Moldova în procesul de integrare europeană.

La 25 mai 2011 Comisia Europeană și Serviciul European de Acțiune Externă al UE a lansat **noua abordare a Politicii Europene de Vecinătate (PEV) „Un nou răspuns pentru vecinătatea în schimbare”**. Era vorba despre o abordare mai diferențiată între statele partenere și UE. Această nouă abordare condiționează creșterea sprijinului din partea UE în funcție de progresul în consolidarea democrației și statului de drept, prin consacrarea principiului „mai mult pentru mai mult”. Republica Moldova a salutat această nouă Politică Europeană de Vecinătate la ședința din 21 iunie, la Bruxelles, a Biroului Adunării Parlamentare *Euronest*, prin președintele Comisiei parlamentare de politică externă și integrare europeană, deputatul Igor Corman,

șeful delegației parlamentare moldovene la Euronest și vicepreședinte al acestei adunări parlamentare [14]. Euronest reprezintă dimensiunea parlamentară a Parteneriatului Estic și este format din 110 membri: 60 de membri din partea Parlamentului European și câte 10 membri din partea partenerilor estici: Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan, Belarus.

Cea de a șaptea rundă de negocieri pe marginea AA a avut loc la 5 iulie 2011 la Bruxelles [15]. În cadrul negocierilor, părțile au constatat un nou progres în ceea ce privește Preambulul, Obiectivele și Principiile Generale ale Acordului, inclusiv prevederile instituționale, generale și finale, fiind atins un acord provizoriu referitor la dimensiunea parlamentară și cea în domeniul cooperării cu societatea civilă. Au fost avansate negocierile la capitolul Justiție, Libertate și Securitate, fiind aproape de atingerea unui acord provizoriu și au fost continuate negocierile asupra a 3 capitole din cele 24: Cooperarea Economică, Sectorială și Financiară. Delegațiile au avut un schimb de informații cu privire la procesul de pregătire pentru lansarea negocierilor privind crearea *Zonei de Comerț Liber, Aprofundat și Cuprinzător*, partea moldovenească salutând aprobarea mandatului Comisiei Europene de către Consiliul UE. Delegația UE, la rândul său, a luat notă de cel de-al doilea raport de progres prezentat la 30 iunie curent de către autoritățile de la Chișinău. La finalul runde, s-a convenit ca următoarea rundă de negocieri să fie stabilită pentru toamna anului 2011 la Chișinău; între timp, părțile vor continua discuțiile în cadrul grupurilor de lucru prin intermediul videoconferințelor.

Pe 6 iulie 2011 președintele Consiliului European Herman van Rompuy a efectuat o vizită oficială la Chișinău. El a declarat că „lupta cu corupția și reforma justiției sunt prioritare pentru Republica Moldova în procesul de integrare europeană. Implementarea reformelor trebuie să fie una reală, nu doar prin elaborare de legi, iar Uniunea Europeană va acorda sprijinul necesar în acest sens. O Moldovă de sucuces este o piesă importantă în puzzle-ul Europei pașnice și de succes” [16]. Oficialul european a reiterat că UE este gata să ofere 50 milioane de dolari pentru reforma sistemului judecătoresc. „Apreciem eforturile depuse de guvernul moldovean. Noi știm că reformele sunt dificile, dar ele sunt necesare. Cu cât mai multe reforme implementate, cu atât mai mult sprijin din partea Uniunii Europene”, – a mai spus Herman Van Rompuy, accentuând că Republica Moldova a atins progrese în procesul de implementare a reformelor. El s-a referit la negocierile privind *Acordul de Asociere*, aprobarea mandatelor pentru negocierea *acordului de liber schimb și aviatic*, dar și la implementarea *Planului de acțiuni în vederea liberalizării regimului de vize*.

Herman van Rompuy a mai declarat în cadrul unui briefing susținut în comun cu președintele interimar al Republicii Moldova, Marian Lupu, că „stabilitatea politică este un element-cheie în promovarea reformelor. Fără stabilitate politică nici un fel de reforme nu poate să ajungă la o finalitate. Să fiți realiști și în același timp ambițioși. Implementați toate reformele la care RM și UE au căzut de comun acord. Sunt convins că Republica Moldova va rămâne un model pentru statele din regiune” [17]. Marian Lupu a declarat: „În cadrul discuțiilor am menționat că sunt satisfăcut de calitatea și viteza procesului de negocieri privind Acordul de Asociere RM – UE. După 7 runde de negocieri avem 21 din 25 de capitole provizoriu închise, în special în domeniul economic și cooperarea sectorială. Vom avea și în continuare o abordare constructivă pentru a avea o finalitate în acest proces și, într-un final, să fie semnat acest Acord de Asociere. Totodată, am subliniat că apreciem foarte înalt poziția UE în cadrul negocierilor în formatul 5+2, care a fost mereu foarte constructivă și echilibrată. Contăm în continuare pe un rol și mai activ al UE”.

O componentă importantă a cooperării UE – RM este **dezvoltarea regională**. În perioada anilor 2012-2013, UE și-a anunțat disponibilitatea să acorde € 7 mln. pentru Programele Pilot în Dezvoltarea Regională din Republica Moldova [18]. Astfel, până în iunie 2011 în scopul implementării Programelor Pilot de Dezvoltare Regională, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor a stabilit liniile directorii pentru realizarea respectivelor Programe Pilot, precum și regiunile unde vor fi acestea implementate. Programele urmează a fi realizate cu participarea cofinanțării Republicii Moldova la nivel de circa 15-50%.

La 28 iunie 2011, în cadrul unui seminar, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) în colaborare cu Direcția Generală Politică Regională a Comisiei Europene (DR REGIO) au discutat lansarea Programului Pilot în Dezvoltarea Regională, în cadrul Parteneriatului Estic, prin intermediul cărora va fi valorificată suma de € 7 mln., bani alocați de Uniunea Europeană pentru dezvoltarea regională din Republica Moldova în perioada 2012-2013 [19]. Astfel, potrivit ministrului Marcel Răducan, prin implementarea Programului Pilot de Dezvoltare Regională vor avea de câștigat toți, scopul acestuia fiind sprijinirea dezvoltării regiunilor, în același timp fiind create condiții necesare stimulării creșterii economice a regiunilor mai slab dezvoltate. „Valorificarea acestor resurse depinde de instituțiile publice centrale, regionale și locale, dar și de

parteneri; astfel, prin organizarea acțiunilor similare pot fi identificate direcțiile de intervenție și formulat planul de acțiuni pentru următorii ani”, – a mai adăugat acesta. În prezent, proiectele din domeniul dezvoltării regionale sunt finanțate de Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, cu sprijinul partenerilor externi și al autorităților publice locale. Astfel, o diversificare a instrumentelor financiare în domeniul dezvoltării regionale ar deveni un deziderat tot mai puternic al Guvernului, dar și al MDRC.

Vecinătatea europeană oferă Republicii Moldova mai multe posibilități în ceea ce privește **cooperarea transfrontalieră**. Republica Moldova este parte la 3 inițiative transfrontaliere de tipul euroregiunilor:

- 1) Dunărea de Jos (1998): raionul Cahul (Republica Moldova), județele Brăila, Galați și Tulcea (România) și regiunea Odesa (Ucraina);
- 2) Prutul de Sus (2000): raioanele Bălți și Edineț (Republica Moldova), județele Botoșani și Suceava (România) și regiunea Cernăuți (Ucraina);
- 3) Siret–Prut–Nistru (2002): fostele județele Ungheni, Chișinău, Lapușna, Soroca și Orhei (Republica Moldova) și județele Iași, Piatra Neamț și Vaslui (România).

În prezent, aproximativ 70% din teritoriu și 80% din populația Republicii Moldova participă la activități transfrontaliere în cadrul euroregiunilor (€ 126 mln. sunt acordate prin *Instrumentul European de vecinătate și parteneriat (IEVP)* acestui proiect al euroregiunilor).

Unul dintre proiectele finanțate prin intermediul IEVP în perioada 2007-2013 este „Programul Operațional Comun România – Ucraina – Republica Moldova 2007-2013”, privind cooperarea transfrontalieră [20]. Programul își propune crearea unei punți de legătură între cele trei state partenere, cu scopul susținerii comunităților din zonele de frontieră în găsirea unor soluții comune la problemele similare cu care acestea se confruntă. Prin intermediul acestui Program autoritățile locale și alte organizații din zonele de frontieră vor fi încurajate să colaboreze în vederea dezvoltării economiei locale, rezolvării anumitor probleme legate de mediul înconjurător și pentru întărirea pregătirii pentru situații de urgență. Programul va promova, de asemenea, o mai bună interacțiune între comunitățile din zonele de frontieră. Finanțarea Comisiei Europene pentru Programul în cauză este de € 126,72 mln. pentru perioada 2007-2013. La aceste fonduri se va adăuga cofinanțarea celor trei state partenere, potrivit tabelului de mai jos.

Bugetul Programului pentru perioada 2007-2013, în Euro

Contribuția Comunității Europene	126.718.067
Cofinanțare națională din partea celor trei state partenere	11.404.628
În total	138.122.69

Decizia privind finanțarea a fost luată în 2007, iar implementarea Proiectului a început din 2010, prin Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului al României. Implementarea are loc prin cele două birouri regionale de cooperare transfrontalieră de la Suceava și Iași, care au contracte de cooperare cu ministerul respectiv. Fiecare beneficiar trebuie să contribuie cu cel puțin 10% din valoarea Proiectului.

O altă inițiativă la care participă Republica Moldova în contextul vecinătății UE este **Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (PCESE) – South-Eastern European Cooperation Process (SEECP)**, din care fac parte 12 state membre. SEECP este o structură de cooperare regională neinstituționalizată, care a apărut în anul 1996, la inițiativa Bulgariei. SEECP reprezintă, pentru regiunea Sud-Estului Europei, principalul forum de dialog politic și consultare, inclusiv la cel mai înalt nivel, constituind un instrument important pentru promovarea intereselor statelor participante privind integrarea în structurile politice, de securitate și economice europene și euro-atlantice.

La 29 iunie 2011, la Bečići, Muntenegru, a avut loc reuniunea Miniștrilor Afacerilor Externe din statele participante la PCESE. Miniștrii au discutat realizarea obiectivelor acestei structuri, precum și subiecte ce țin de consolidarea dimensiunii parlamentare și a cooperării în domeniile justiției și afacerilor interne, evoluțiile înregistrate în 2010-2011 de către statele din Balcanii de Vest, atât în privința parcursului european și euro-atlantic, cât și în ceea ce privește procesul de reconciliere regională. Pe 30 iunie a avut loc cel de-al XIV-lea summit al șefilor de stat și de guvern ai PCESE, la care a participat președintele interimar al Republicii Moldova, Marian Lupu [21]. Șefii de stat și de guvern ai PCESE au semnat, la finalul summit-ului din Muntenegru, o rezoluție în care și-au expus viziunea asupra activității forului internațional pe parcursul următorului an.

Astfel, consolidarea cooperării regionale e privită de statele membre PCESE drept *un instrument important pentru promovarea integrării europene* pentru țările din regiune. Prin semnarea acestui act, șefii statelor membre ale procesului au reafirmat parcursul european, dar și determinarea de fortificare a parteneriatului strategic pentru dezvoltarea și prosperitatea Europei de Sud-Est, prin proiecte de reabilitare și dezvoltare regională în domeniul infrastructurii, transportului, energiei și comunicațiilor, investițiilor și combaterii crimei organizate [22].

Republica Moldova întreprinde eforturi privind aderarea la *Spațiul Aeronautic Comun European (ECAA)*. În cadrul unei vizite a premierului Vlad Filat la Bruxelles, pe 25 martie 2011, a fost reiterat interesul Republicii Moldova vizavi de inițierea negocierilor pentru aderarea la ECAA. Comisia Europeană a dat asigurări că va transmite spre aprobare statelor membre ale UE decizia de a iniția negocierile cu Republica Moldova privind aderarea țării la ECAA. Comisia Europeană a arătat că sprijină Republica Moldova în acest sens, astfel încât Moldova va primi suportul necesar pentru atingerea obiectivului propus [23]. Iar pe 14 iulie 2011 secretarul general al Guvernului Republicii Moldova, Victor Bodiu, a prezidat ședința grupului de negocieri ai Acordului privind Spațiul Aerian Comun (ASAC) UE – Moldova [24]. În cadrul ședinței, omologul său european, Klaus Geil, a transmis un proiect de acord, care în următoarele zile urma să fie prezentat pentru consultări tuturor instituțiilor care sunt vizate, dar și reprezentanților societății civile. Secretarul general al Guvernului a mai menționat că viitorul ASAC UE – RM va menține statutul independent al Autorității Aeronautice Civile din Republica Moldova, eliminând astfel o serie de riscuri semnificate privind posibilele „stopări nemotivate la sol” ale operatorilor naționali. S-a stabilit ca negocierile cu reprezentanții Comisiei Europene să aibă loc în trei runde. Prima întâlnire – în perioada 27-28 iulie 2011 la Chișinău, următoarele fiind programate pentru lunile septembrie și noiembrie ale aceluiași an.

Pe 27 iulie 2011 a avut loc prima rundă de negocieri pentru semnarea Acordului privind Spațiul aerian comun RM – UE. Echipa de negociatori din partea Republicii Moldova a fost condusă de către Secretarul General al Guvernului, Victor Bodiu, iar cea a Comisiei Europene – de către Klaus Geil, Director General pentru Mobilitate și Transport. Potrivit lui Iurie Leancă, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, negocierea și implementarea Acordului va permite Republicii Moldova să fie tratată ca țară eligibilă în ceea ce privește aderarea la Uniunea Europeană. Ambasadorul Dirk Schuebel, șeful Delegației UE în Republica Moldova, a accentuat că finalizarea cu succes a negocierilor va însemna aderarea Republicii Moldova la spațiul aerian integrat, fapt ce va atrage după sine sporirea competitivității în domeniu, îmbunătățirea managementului traficului aerian, implementarea standardelor europene în ceea ce privește transportul aerian, mediul și siguranța pasagerilor. Oficialii moldoveni au menționat că interesul Guvernului Republicii Moldova este ca, în rezultatul acestui Acord, să beneficieze cetățeanul, pentru care vor fi oferite prețuri reduse la biletele de avion, va fi diversificată oferta destinațiilor avia. De asemenea, vor spori numărul turiștilor străini în țara noastră și veniturile la buget [25].

Unul dintre programele importante care se desfășoară în contextul Parteneriatului Estic este **Tempus** [26]. Acesta este un program al Comisiei Europene, a cărui implementare în prezent se află la cea de a patra etapă, ce acoperă perioada 2007-2013 (Tempus IV). „Obiectivul general al Programului Tempus IV constă în facilitarea *cooperării în domeniul învățământului superior* între statele membre ale UE și țările partenere din vecinătate” [27]. Programul contribuie la promovarea unei convergențe voluntare a sistemelor de învățământ superior din țările partenere cu evoluțiile din domeniu din UE. Scopul proiectelor Tempus constă în promovarea cooperării multilaterale între instituțiile de învățământ superior, autoritățile și organizațiile statelor membre ale UE și ale țărilor partenere și se concentrează asupra reformei și modernizării învățământului superior. În general, Programul Tempus este gestionat de *Education, Audiovisual and Culture Executive Agency* de pe lângă Comisia Europeană. Republica Moldova a aderat la programul Tempus în anul 1994. În perioada 1994-2010 în țară au fost implementate peste 60 de proiecte cu o valoare totală de circa € 13 mln.

În concluzie putem afirma că Republica Moldova se află într-un proces de cooperare strânsă cu instituțiile Uniunii Europene în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. Deși situația economică din țară, atât conform rapoartelor instituțiilor oficiale de monitorizare, ale expeților, dar și după cum este percepută de populație, nu s-a îmbunătățit, ci, dimpotrivă, s-a înrăutățit în ultima perioadă de timp, rezultatele bune în negocierile dintre RM și UE sunt îmbucurătoare. Totuși, lipsa unei perspective clare pentru RM de a deveni membru al UE reprezintă un impediment în calea dezvoltării mai profunde a Moldovei. În același timp, vecinătatea estică este un măr al discordiei între cei doi actori regionali, UE și Rusia. Interdependența dintre Rusia și

statele din dimensiunea de est a PEV este scăzută în domeniul comerțului, medie în politica externă și mare în sectorul energetic.

Puterea dură a Rusiei vs. cea a UE în domeniile economic și energetic [28]

Rusia	UE
Preluări de infrastructură (Belarus, Ucraina, Moldova și Armenia)	Sancțiuni inteligente: încetarea demersurilor de cooperare, neacordare de vize
Prețuri diferențiate la energie (exemplul Ucrainei)	Reducerea asistenței financiare
Embargouri de petrol și gaz	Evaluare critică prin Planurile de Acțiune
Blocade comerciale (vin, legume, carne etc.) în Moldova și Georgia	

Fiind conștienți de faptul că după aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană, în 2007, rezerva față de continuarea procesului de extindere a luat amploare, precum și ținând cont de faptul că Republica Moldova nu a trimis deocamdată la Bruxelles o cerere de aderare la Uniunea Europeană, putem vorbi totuși de premise ale aderării RM la UE:

- 1) De la sfârșitul anului 2009, Republica Moldova a înregistrat progrese mari în domeniul democratizării și reformelor.
- 2) Din grupul celor șase state din Parteneriatul Estic, Republica Moldova are atitudinea cea mai favorabilă față de UE.
- 3) Din grupul celor șase state din Parteneriatul Estic, Republica Moldova are economia cea mai orientată către Uniune. Cum circa jumătate din comerțul exterior total al Moldovei se realizează cu UE, conform rapoartelor de presă ale Comisiei Europene, se poate afirma că Moldova a atins deja un nivel înalt de integrare comercială cu UE și această tendință, conform estimărilor, se va menține și în viitor.
- 4) Fiind o țară mică, Republica Moldova poate fi absorbită mai ușor de Uniunea Europeană.
Toate acestea ne permit să sperăm că integrarea europeană este o perspectivă reală pentru țara noastră.

Referințe:

1. Serebrian Oleg. Politică și geopolitică. - Chișinău: Cartier, 2004, p.9.
2. Întâlnire Vlad Filat și Angela Merkel. Germania pune cuvântul pentru Moldova, <http://unimedia.md/?mod=news&id=34040>, 10.08.2011.
3. Președintele Consiliului European vine la Chișinău, <http://unimedia.md/?mod=news&id=31691>, 16.07.2011.
4. Jose Manuel Barroso: Parteneriatul de Est urmărește scopul de a semna „acorduri de asociere” cu Moldova, Belarus, Ucraina, Georgia, Armenia și Azerbaidjan, <http://unimedia.md/?mod=news&id=8597>, 16.07.2011.
5. The National Interest: Surprinzător, cea mai săracă țară din Parteneriatul Estic are în prezent cel mai pro-european guvern, <http://unimedia.md/?mod=news&id=32579>, 10.08.2011.
6. Rusia, Ucraina și România rămân prietenii comerciali ai Moldovei, <http://unimedia.md/?mod=news&id=32425>, 10.08.2011.
7. Vlad Filat și Herman Van Rompuy: Suntem încântați să anunțăm că UE și Moldova se vor angaja într-un Acord de Asociere, <http://unimedia.md/?mod=news&id=15377>, 16.07.2011.
8. S-a încheiat cea de-a patra rundă de negocieri moldo-comunitare pe marginea Acordului de Asociere. Leancă: „Suntem la un nivel avansat al negocierilor”, <http://unimedia.md/?mod=news&id=24860>, 11.08.2011.
9. Filat la Bruxelles: Vom menține același ritm și în cadrul celei de-a V-a runde de negocieri pe marginea Acordului de Asociere, <http://unimedia.md/?mod=news&id=27500>, 16.07.2011.
10. Republica Moldova a obținut Planul de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize, http://www.arena.md/?go=news&n=2723&t=R.Moldova_a_obținut_Planul_de_acțiuni_privind_liberalizarea_regimului_de_vize_, 11.08.2011.
11. Visul european ne va costa 39 milioane de euro, http://www.arena.md/?go=news&n=3482&t=Visul_european_ne_va_costa_39_milioane_de_euro, 11.08.2011.
12. Acordul de Asociere Moldova-UE se negociază astăzi, la Chișinău, <http://unimedia.md/?mod=news&id=32427>, 11.08.2011.
13. Punct pe 21 din 24 capitole din Acordul de Asociere RM-UE, <http://unimedia.md/?mod=news&id=32461>, 11.08.2011.

14. Igor Corman a discutat cu Stefan Fule despre Politica Europeană de Vecinătate, http://www.arena.md/?go=news&n=6348&t=Igor_Corman_a_discutat_cu_Stefan_Fule_despre_Politica_Europeană_de_Vecinătate, 11.08.2011.
15. Cea de-a șaptea rundă de negocieri a Acordului de Asociere între Republica Moldova și UE, http://www.arena.md/?go=news&n=6750&t=Cea_de_a_șaptea_rundă_de_negocieri_a_Acordului_de_Asociere_între_R.Moldova_și_UE, 11.08.2011.
16. Președintele Consiliului European la întâlnirea cu Filat: Prioritatea nr.1 – lupta cu corupția, <http://unimedia.md/?mod=news&id=36150>, 16.07.2011.
17. Van Rompuy către Lupu: „Să fiți realiști și ambițioși în implementarea reformelor”, <http://unimedia.md/?mod=news&id=36173>, 16.07.2011.
18. 7 milioane de euro din partea UE pentru dezvoltarea regională din Moldova, <http://unimedia.md/?mod=news&id=32681>, 11.08.2011.
19. 7 milioane de euro de la UE pentru dezvoltarea regională a Moldovei, <http://unimedia.md/?mod=news&id=35792>, 11.08.2011.
20. http://ro-ua-md.net/index.php?option=com_content&view=article&id=190&Itemid=226, 16.07.2011.
21. Marian Lupu va participa la Summit-ul șefilor de state și de guverne, <http://unimedia.md/?mod=news&id=35834>, 11.08.2011.
22. Statele membre SEECP au semnat un acord de cooperare regională, <http://unimedia.md/?mod=news&id=36030>, 11.08.2011.
23. Președintele Consiliului European vine la Chișinău, <http://unimedia.md/?mod=news&id=31691>, 16.07.2011.
24. Comisia Europeană a transmis un proiect de Acord privind Spațiul Aerian Comun UE-RM, <http://unimedia.md/?mod=news&id=36536>, 16.07.2011.
25. Prima rundă de negocieri pentru semnarea Acordului privind spațiul Aerian Comun UE-RM, <http://unimedia.md/?mod=news&id=37062>, 27.07.2011.
26. <http://eacea.ec.europa.eu/tempus/>, 19.07.2011.
27. Arion Valentin. TEMPUS IV – Reforma învățământului superior prin cooperare universitară internațională. - În: TEMPUS în Moldova (1994-2010)”. - Chișinău, 2010, p.1.
28. Dimitrova Antoaneta și Dragneva Rilka. Constraining external governance: interdependence with Russia and the CIS as limits to the EU's rule transfer in the Ukraine // Journal of European Public Policy, Volume 16, Issue 6, 2009.

Prezentat la 12.08.2011